

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Красноградський педагогічний фаховий коледж
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

П.М.МУДРИК

НАРОДНА ПІСНЯ – РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Методичні настанови

Красноград 2021

УДК 377.8.016:398.8(072)

М 89

Укладач:

Мудрик П.М., викладач музики, спеціаліст вищої категорії, старший викладач Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Рецензенти:

Зозуля О.В, голова циклової комісії викладачів трудового навчання та технологій, дисциплін естетичного спрямування, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Крамаров М.І., викладач музики, спеціаліст вищої категорії, старший викладач Красноградського багатoproфільного ліцею Красноградської районної ради Харківської області

М 89 Мудрик П.М. Народна пісня – реалізація ідей нової української школи : методичні настанови / П.М. Мудрик – Красноград : ФОП Мерзлікін М.М., 2021. – 72 с.

Методичні настанови укладено відповідно до державних вимог і стандартів. Поряд з теоретичним матеріалом містять достатню кількість пісень, ознайомлення з якими допоможе студентам під час проведення занять з музичного мистецтва.

УДК 377.8.016:398.8(072)

Затверджено на засіданні Навчально-методичної ради
Красноградського педагогічного фахового коледжу
Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1. УКРАЇНЬСЬКА НАРОДНА ПІСНЯ ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНЬСЬКОЇ ШКОЛИ	5
1.1 Виховання молодших школярів засобами української пісні в умовах Нової української школи.....	5
1.2 Урок музичного мистецтва в сучасній українській школі. Організації та проведення.....	9
1.3 Інтерактивні методи навчання на уроках музичного мистецтва в Новій українській школі.....	14
2.2. Використання методу моделювання на уроках музичного мистецтва.....	20
РОЗДІЛ 2. ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНЬСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ ТА ФОЛЬКЛОРУ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ НОВОЇ УКРАЇНЬСЬКОЇ ШКОЛИ	24
2.1 Виховне і пізнавальне значення українських обрядових пісень.....	24
2.2 Виховні мотиви в українських народних піснях.....	26
2.3 Світоглядна мудрість української народної пісні....	28
ПІСЛЯМОВА	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35
ДОДАТОК	38

ПЕРЕДМОВА

Виховання різнобічно та гармонійно розвинутої особистості молодшого школяра в умовах нової української школи є одним із найважливіших завдань на сучасному етапі розвитку суспільства, у якому збагачення духовного світу дитини передбачає формування творчого потенціалу та внутрішньої культури, забезпечення духовної єдності поколінь.

Виховання маленьких громадян повинно бути спрямовано насамперед на розвиток їхніх гуманістичних почуттів, формування національних і загальнолюдських цінностей. Тому відродження народної пісенної культури набуває великого значення у справі виховання учнів нової української школи.

У процесі теоретичного аналізу визначено виховні можливості української народнопісенної творчості. Обґрунтовано необхідність акцентувати увагу молодших школярів на ідейно-дидактичному характері народної пісні, адже пісенний фольклор є полісистемним засобом формування особистості, оскільки водночас впливає на духовно-інтелектуальну, емоційну й інші сфери людини, морально та психологічно налаштовує її до праці, а вдале теоретико-методичне використання етнопедагогічних засобів забезпечує естетичний розвиток учнів, високу культуру сприймання різних видів мистецтва.

РОЗДІЛ І. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПІСНЯ ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

1.1 Виховання молодших школярів засобами української пісні в умовах Нової української школи

Проголошення незалежності України, становлення держави актуалізують проблему національного відродження, розвитку національної школи і системи виховання. У зв'язку із цим існує необхідність в пошуку концептуальних підходів, що сприяють відродженню вітчизняних культурно-історичних, освітньо-виховних і духовно-національних традицій. Забезпечення національного характеру освіти, на думку О. Отич, стає можливим завдяки відтворенню в її змісті національних традицій, осмисленню культурно-історичного і художнього значення досягнень українського народу.

Історіографічний метод дослідження дозволив виділити основні віхи становлення наукового інтересу до виховних можливостей народнопісенної творчості. Відомі діячі української культури (В. Гнатюк, М. Драгоманов, Ф. Колесса, О. Потебня) популяризували український фольклор, акцентуючи увагу на його виховному потенціалі. Праці українських етнографів кінця XIX – початку XX ст. (Йосипа та Данила Лепких, А. Малинки, А. Оніщука) висвітлюють регіональні

особливості використання фольклорного матеріалу в національному вихованні молодого покоління. Виховний досвід українського народу відбився у творчості багатьох українських письменників: С. Васильченка, І. Котляревського, П. Куліша, П. Мирного, І. Нечуя-Левицького, Г. Сковороди, Лесі Українки, І. Франка, Т. Шевченка. Відомі педагоги ХХ ст. активно вдавалися до засобів народної педагогіки. На її раціональному ґрунті побудована педагогічна система А. Макаренка. Палким прихильником і пропагандистом традицій народного виховання був В. Сухомлинський.

Метод єдності історичного і логічного, застосований під час аналізу сучасної педагогічної літератури, дозволив констатувати наявність посиленого інтересу вітчизняних дослідників до окремих аспектів даної проблеми. Серед них: проблеми виховання школярів на музичних пісенно-обрядових традиціях (О. Аліксійчук, Р. Дзвінка, Р. Осипець, О. Отич, Г. Падалка й ін.); шляхи використання народного музичного мистецтва рідного краю у вихованні молодого покоління (С. Борисова, С. Крамська, Л. Побережна, Л. Масол, В. Смирнова, Р. Ткач та ін.); етнокультурні особливості національних традицій, пов'язані із проблемою використання ідей народної педагогіки в освіті (В. Болбас, П. Ігнатенко, Ю. Руденко, З. Сергійчук, М. Стельмахович, Е. Сявавко, Д. Федоренко). Отже, наявність цих досліджень свідчить про те, що заявлена проблема активно розробляється серед учених. Але, як показав проведений теоретичний аналіз, питання, що стосуються використання української народної пісні в освітньому процесі нової української школи, потребують додаткових наукових досліджень.

Народно-пісенне мистецтво має потужний виховний потенціал, що робить його дієвим засобом становлення,

формування та розвитку високоморальної, естетично спрямованої особистості, засобом гуманістичного виховання.

У сучасних наукових дослідженнях, проведених у рамках етнопедагогіки, активно вивчаються педагогічні можливості українського пісенного фольклору та шляхи його використання в освітньому процесі загальноосвітньої школи. Особливу увагу сфокусовано на проблемах початкової школи. Оскільки, на думку вчених, саме в молодшому шкільному віці формується світоглядна позиція особистості, зокрема її національна самосвідомість.

Народні пісні – це складна форма народної музично-поетичної творчості. Функціональний аналіз визначив «виховне поле» української народної пісні. У всі часи і в усіх народів основною метою виховання була турбота про збереження, зміцнення і розвиток народних звичаїв і традицій, про передачу прийдешнім поколінням життєвого, виробничого, духовного, зокрема й педагогічного досвіду, накопиченого попередніми поколіннями. Сила народної педагогіки, народних традицій і обрядів полягає в людяному, гуманному підході до особистості вихованця. Для вирішення цього завдання в народній педагогіці використовувалися найрізноманітніші засоби. І одним із найбільш ефективних засобів педагогічного впливу на особистість вважається українська народна пісня.

Музична спадщина українського народу – це унікальне джерело історико-культурних досягнень, безцінний засіб збагачення сучасної педагогіки як в теорії, так і у практиці виховного процесу. «Оскільки в народній пісні відображаються почуття народних мас, то можна

сказати, що через неї ми безпосередньо розмовляємо з попередніми поколіннями», – зазначав відомий український педагог Г. Ващенко.

Любов до народної пісні – глибинне духовне начало людського життя, і кожна дитина генетично несе в собі зачатки тієї музичної свідомості, на якій у далекому минулому виросла потужна стихія народного музичного мистецтва. Підкреслюючи педагогічне значення народного пісенного мистецтва у становленні особистості, В. Сухомлинський писав: «Мелодія і слово рідної пісні – це могутня виховна сила, яка розкриває перед дитиною народні ідеали і сподівання». Саме музичний образ загострює емоційну чутливість дитини, а мелодія «пробуджує яскраві фантазії, доносячи до дитячої душі не тільки красу світу, а й людську велич і гідність. Розвиваючи в дитини здатність відчувати музику, ми робимо її потреби й устремління благородними».

Українська народна пісня має здатність формувати розуміння краси навколишнього світу, зокрема природи рідного краю. Вона виховує витонченість світосприйняття, розвиває духовні потреби й інтереси, творчі здібності, у результаті формує емоційно-естетичне ставлення до дійсності та мистецтва. Яскравими зразками можуть стати відомі українські народні пісні, що оспівують красу рідної землі, наприклад: «Стоїть гора високая, по-під горою гай, зелений гай, густесенькій, неначе справжній рай»; «Ніч яка місячна, ясна, зоряна, видно, хоч голки збирай».

Неоцінено значення української народної творчості й у трудовому вихованні дітей. Народні пісні супроводжували і стимулювали трудовий процес усім розмаїттям своїх художніх, емоційних, атрибутивних, пісенно-музичних засобів вони сприяли вихованню любові

до нелегкої землеробської праці, до землі, до хліба: «Ой ти, лану, ланочку, скажи мені правдочку. Чи дамо полю волю, а рукам спокою», «Кінець нивонці, кінець, понесемо ми вінець. Потиснули, пов'язали, у кіпоньки поскладали».

Ідеї народності на сучасному етапі їх осмислення не тільки мають теоретичний характер, а й творчо реалізуються в освітньому процесі шкіл України.

Зокрема, побудовані на фольклорному матеріалі дитячі ігри («Подoliaночка», «Огірочки») й інсценування українських народних пісень («Я Коза-Дережа», «Ходить Гарбуз по город», «Мала баба три сини») сприяють розвитку морально-естетичних почуттів. Одним із важливих шляхів виховання шанобливого ставлення до української народної пісенної спадщини є проведення в позакласний та позаурочний час фольклорних свят («Івана-Купала», «Святого Миколая», «А вже весна»), конкурсів народної пісні, концертів, що виховують у дітей повагу до національних цінностей, історії, викликають інтерес до духовних витоків традицій.

Однією із сучасних і найбільш продуктивних, на нашу думку, форм роботи з молодшими школярами з вивчення ними пісенного фольклору є проєктна діяльність. Орієнтовними темами художнього освітньо-виховного проєкту можуть бути: «Природа в українській народній пісні», «Колискові наших мам», «Квіти в українській пісні», «Материнські обереги», «Чарівний світ народної казки», «Зимова обрядова фантазія» та ін. У процесі виконання таких проєктів молодші школярі починають краще розуміти зміст українських народних пісень, у них розвивається здатність до творчої їх інтерпретації.

1.2 Урок музичного мистецтва в сучасній українській школі. Організації та проведення

Урок музичного мистецтва є основною формою музичної освіти та музично-естетичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл є урок музичного мистецтва. Його вміла та правильна організація є запорукою дієвого вирішення завдань музичної освіти сучасних школярів в новій українській школі. Система уроків повинна мати загальну мету та завдання, де кожен урок має бути завершеним і цілісним. Музичне мистецтво, як шкільний предмет повинен відповідати тим основним вимогам програми нової української школи. Проте, саме спілкування учнів з музикою має «відхили» загальнодидактичних вимог у відповідності з їх спрямованістю на сприймання музики як мистецтва, що обумовлює необхідність вчителя враховувати особливості проведення уроку.

Урок музичного мистецтва нової української школи має такі вимоги:

- В наслідок кожного музично-естетичного виховання в учня має формуватися музична культура, яка є невід’ємною частиною його духовної культури;
- Правильна та чітка постановка мети і завдань уроку відповідно до завдань музичної освіти учнів, теми уроку, його змісту;
- Основна увага на закономірності та принципи музичної освіти;
- Оснащення новим матеріалом уроків та розвиток музичних здібностей у учнів;
- Залучення учнів до творчого самовираження на уроках;

- Позитивне спрямування емоційної атмосфери на уроці;
- Диференційований підхід до учнів з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей, можливостей, тощо.

Емоційний вплив на внутрішній світ школяра, інтерес до музики, бажання спілкуватись з нею – це результат творчості вчителя.

Урок музичного мистецтва в школі, вимагає від вчителем знань з педагогіки, психології та методики його викладання. В порівнянні з іншими шкільними уроками він має багату палітру видів музичної діяльності: гра на музичних інструментах, хоровий спів, слухання музики, гра на музичних інструментах, теоретичне вивчення музики, кожен з яких потребує знань та певної методики викладання. На практиці викладання музичного мистецтва у школі педагоги найчастіше застосовують три види діяльності: хоровий спів, вивчення музичної грамоти та слухання музичних творів. Я доповнюю свій урок: вітання під музику, початок уроку (вхід до класу) та кінець уроку (вихід з класу) під музику творів, які «трішки піднімають завісу» та розповідають наперед про тему уроку, доповнюю урок музикуванням на елементарних інструментах, рухами під музику. Можна виділяти й окремі елементи уроку вправи (ритмічні, звуковисотні, вокально-хорові), ігри та творчі завдання, бесіду за темою уроку чи до слухання музики. Головне досягнення цілісності уроку за таким різноманіттям це тематично вірна побудова сучасних програм з музичного мистецтва. Саме теми поєднують між собою такі різні види діяльності.

Структуру уроку музичного мистецтва вчитель формує на основі його змісту. Твори, які потребують підвищеної уваги та творчого мислення їм приділяють

основну частину уроку, наприклад: первинне ознайомлення з піснею, слухання, яке супроводжується змістовним аналізом, а далі зосереджуватись на деталях, поясненнях, музикуванні, творчому завданні.

Початок уроку, зоровий контакт вчителя з учнями, перші слова, емоційна піднесеність мають вплив на хід уроку на початковому його етапі. Треба не забувати про елементи стимулювання учнів до роботи бо саме вчитель створює робочий клімат на уроці.

Музичне вітання, яке створює емоційний настрій, – це музична традиція, яка є невід’ємною частиною уроку мистецтва, де вчитель вітається з учнями мовою мистецтва.

Тему уроку, завдання обов'язково оголошуємо, записуємо на дошці. Іноді визначенню теми допомагає твір, який звучав на початку уроку. Одним із цікавих та незвичайних способів оголошення теми та завдань може бути поява гостя на уроці у якості людини, іграшки, відеозвернення. Гість може повідомити чи нагадати тему, оголосити завдання.

Слухання музики її сприймання – один з головних видів діяльності на уроці музичного мистецтва; він збагачує учнів новими музичними враженнями, готує учня до міркувань, робить урок більш змістовним та цікавим. Цей вид діяльності уроку потребує підготовчої роботи, а саме: обдумування й складання питань, які пропонують учням після прослуховування, визначення логіки включення її у драматургію уроку, методів активізації уваги, мислення учнів. Головним аспектом є цікава бесіда до слухання музики вона повинна зацікавити учнів.

Розспівування. В цьому процесі застосовуємо різноманітні вправи для розвитку вокально-хорових навичок, в тому числі й навичок багатоголосного співу

вправи сольфеджування, за відсноною системою сольмізації, фонопедичні вправи.

Розучування пісні – це важливий етап уроку, бо хоровий спів є головним видом масової музичної діяльності, один з найулюбленіших видів виконавської творчості учнів. Перед уроком учителю треба з'ясувати: образні, теоретичні аспекти твору (історію написання, відомості про авторів, зміст або образ твору, засоби виразності для створення образу, темп, розмір, особливості ритмічного малюнка, ладо-гармонічний план, структуру пісні, побудову мелодії (кількість фраз, їх повторність, відмінність, напрямок руху мелодичної лінії), важкі для співу місця; методичні аспекти (співвіднесення пісні з темою уроку, освітні, виховні та розвиваючи завдання під час її опрацювання. Розучування пісні триває протягом трьох уроків. Під час розучування мелодії пісні з нот (методом сольфеджування) вчитель може використовувати різні завдання з урахуванням вмінь та навичок учнів.

Музикування на дитячих музичних інструментах цікаве заняття для учнів, може бути включене у кожен шкільний урок музики: під час вивчення та виконання пісні, слухання музики або вивчення музичної грамоти. Цей вид музичної діяльності має дві переваги розвиває музичні здібності учнів та урізноманітнює урок, приносить радість творчості, дає можливість учням з вадами голосу та нечистою інтонацією повірити в свої музичні здібності.

Музично-ритмічні рухи (рухи під музику). Пластичне вираження дитини за допомогою музики, а саме: загальних особливостей – характеру, настрою, образу музичного твору; специфічних властивостей (елементів музичної мови), жанрових особливостей (пісенність, танцювальність, маршовість). Завдання

учителя – розвивати всі ці особливості, навчити, пластично-ритмічного відтворення музики.

Музична творчість може бути різноманітною. Підґрунтям до творчості є зацікавленість дітей винаходом власної інтерпретації музичного твору, підголосків і варіантів наспіву, власного варіанту інсценізації пісні, власного елементарного інструментального супроводу з підручних музичних інструментів, тощо. Музичну творчість учнів має місце на будь-якому музичному та немусичному матеріалі уроку музики.

Змістом теоретичного вивчення музики в школі є відомості про музику до яких відносять: ключові(загальні музично-естетичні) поняття, поняття про виразні засоби музики, нотна грамота, відомості про способи виконання музики, відомості про народну творчість, про деяких, найбільш видатних композиторів-класиків, про ряд вітчизняних композиторів.

Втілення дидактичної структури уроку музичного мистецтва на практиці залежить від педагогічної майстерності вчителя музики, його музично-естетичних та педагогічних уподобань. Кожен учитель надає перевагу певному компоненту даної структури: один зосереджується на вокально-хоровій роботі, другий – на захоплюючій бесіді та слуханні музики, третій – на інструментальному музикуванні, четвертий – на вивченні музичної грамоти. Але треба погодитись з тими вчителями, хто органічно поєднає різноманітні форми спілкування учнів з музикою, досягаючи того, що дитина отримує можливість спілкування з музикою залежно від своїх музичних здібностей та інтересів, відчуває задоволення та радість від такого спілкування.

1.3 Інтерактивні методи навчання на уроках музичного

мистецтва в Новій українській школі

Застосування методів інтерактивного навчання та виховання на уроках музичного мистецтва в Новій українській школі залежить від теми уроку, навчальної інформації конкретних уроків, термінів та понять, які необхідно засвоїти. Специфічними ознаками уроків музики в НУШ є не лише мистецькі теми та поняття, а й специфічні види діяльності (слухання музики, вокальне, інструментальне, рухове виконання, створення музики).

При інтерпретації пісні використовують такі методи: метод проблем, рольова імітаційна гра, виконавський конкурс.

Зміст пісні чи хорового твору майже завжди досить різноманітний, і розібратися в ньому буває досить не просто. До того ж для самого виконавця твір наповнюється новим змістом. Наше сприйняття, здатність до співтворчості залежать від багатьох причин. Одна й та сама пісня, наприклад, виконана в молодших чи старших класах, залежно від настрою учнів, у кожному випадку звучить і впливає по-різному. Обговорення на уроці можливих варіантів виконання робить школярів певною мірою причетними до створення музики. У будь-якій, навіть найпростішій пісні, є безліч можливостей для різних звукових рішень.

Метод проблем передбачає пошук різноманітних варіантів інтерпретації твору (у формі вільного висловлення думок):

– музичної інтерпретації (пошуки можливих варіантів виконання окремих куплетів і твору загалом: динамічний розвиток, визначення кульмінації окремих фраз і цілого куплета, нюансування);

- драматичної інтерпретації (варіанти виконання фраз та куплетів певного характеру, з певним настроєм);
- рухової інтерпретації (варіанти образних, танцювальних рухів, диригування);
- інструментальної інтерпретації (варіанти інструментального супроводу за допомогою елементарних музичних інструментів, «звучних предметів», «звучних жестів»);
- театральної інтерпретації (варіанти інсценізації пісні);
- живописної інтерпретації (варіанти зображення образу, характеру, засобів музичної виразності).

В умовах групової роботи інтерпретації обговорюють у групах як завдання. У класі працюють «Музиканти», «Драматурги», «Танцюристи», «Диригенти», «Артисти», «Оркестранти», «Художники» тощо. Результатом вивченої пісні може бути конкурс виконавських інтерпретацій [11, с. 8].

При засвоєнні навчальної інформації використовують методи: образні моделі (схеми), «Дерево мудрості», метод проекту, рольові імітаційні ігри «Кореспонденти», «Прес-конференція».

Теми першого та другого класу «Про що розповідає музика», «Про що говорить музика» можуть, за підказкою вчителя, бути представлені образними моделями «Потягу» (кожен вагон – ілюстрація образів музичних творів, що вивчаються).

Тема. «Що таке музична мова» – «Музичною родиною лебедів» (мама-мелодія, тато-ритм, лебедята – метр, темп, регістр, тембр тощо).

Тема. «Пісня, танець, марш переростають у пісенність, танцювальність, маршовість» – «Дерева» (три дерева, наприклад, «дуб-маршовість»,

«сосна-танцювальність», «береза-пісенність» виростають із коріння під назвою «пісня», «танець», «марш»). У процесі опрацювання цієї теми на деревах можуть з'являтися листочки з назвами музичних жанрів вивчених творів.

Засвоїти навчальну інформацію про життя й творчість композитора, яку повідомляє вчитель у формі розповіді, можна, використавши гру «Дерево мудрості» (на уроці музики – «Музичне дерево»). Група учнів (або пара, що сидить за партою) пише запитання до почутої інформації. Наприкінці розповіді вчителя пари виходять на середину класу й зачитують свої запитання, інші – відповідають на них.

Найцікавіші запитання й відповіді записують на окремих аркушах і «вішають на дереві мудрості» (на дошці). Оцінюють таким чином і відповіді, й запитання.

У процесі ознайомлення з українськими народними піснями різних жанрів (4-й клас, I семестр) учні, розділившись на групи, можуть брати участь у різноманітних проектах зі створення пісенників та альбомів: «Історичні пісні та думи» («історія народу і пісня»), «Календарно-обрядові пісні» («Побут народу і пісня»), «Лірична пісня», «Родинно-побутова пісня» тощо. В кожній групі над створенням пісенника чи альбому працюватимуть: збирач пісень, оформлювач, художник, редактор [11, с. 6].

При слуханні музичного твору використовують методи: «Світська розмова», рольова імітаційна гра «Мікрофон».

Бесіда навколо прослуханого твору може бути організована у формі «Світської розмови»: учні в парах дають оцінку прослуханому твору, аналізують музичний

образ, засоби виразності, національну належність музики, зв'язки твору з іншими творами мистецтва, зв'язки твору, його образності з життям тощо.

Деякі твори вчитель перед слуханням може «представити», наприклад: «Шановне світське товариство, сьогодні до нас на бал завітав маестро Вольфганг Амадей Моцарт. Він представить нашій увазі свою «Маленьку нічну музику» (звучить Рондо з «Маленької нічної музики»). Після прослуховування виходять два учні на середину класу і починають вести світську бесіду:

– Вельмишановний, а знаєте ви, що ця музика мені зовсім не схожа на нічну.

– Так, друже, я згоден з вами, вона така яскрава, весела, граціозна, що краще б її назвати «Маленька сонячна музика».

– Ви знаєте, мені подобається звучання такого оркестру: він дещо камерний.

– А мені подобаються більш повнозвучні оркестри, з великою кількістю духових інструментів...

При виконанні творчих завдань використовують методи: асоціації, робота в групах, конкурс, вікторина.

У завданнях зі створення образів, які б виражали переживання, відчуття потрібно включення асоціативного мислення, творчої уяви, адже асоціації безпосередньо пов'язані зі сферою людських емоцій.

Ознайомлення з музичними інструментами (у початкових класах) – «звучними предметами» (склянками, банками, паличками, коробочками, папірцями) – провести у формі асоціацій.

Запитання вчителя для асоціацій: як видобути звуки з даних предметів? Учні називають, учитель записує на дошці: стукати, дзвеніти, шкребти, шарудіти, шелестіти.

Далі учні, поділившись на групи, отримують

по одному з таких «звучних предметів», експериментують у запропонованих діях – стукають, дзвенять, шкребуть тощо. На подібний дослід групам дають 5 хвилин, після чого кожна група «звітує» про «найкращі» звуки.

Наступним етапом є практичне застосування винайдених звуків: учні продумують, як саме ці «інструменти» можна використати в супроводі вивченої пісні чи як їх розмістити з певному порядку, щоб вийшла «музична композиція».

Під час вивчення теми «Будова форми музики» (3-й клас) дані звукові рішення можуть бути основою створення композицій у дво-, тричастинній формах, формі варіацій, рондо[11, с. 7].

У 4-му класі (II семестр) групам класу можна роздати по одній репродукції, які вивчали на уроках, і запропонувати створити своє «звучання картин» за допомогою «звучних предметів». Надати завданню особливого інтересу допоможе ситуація конкурсу на краще «звучання картин» та «художньо-музичної вікторини» (потрібно визначити, яку саме картину могли так озвучити).

Для розвитку виконавських умінь та навичок використовують методи: ігри «Ланцюжок», «Мікрофон».

Для розвитку ритмічного відчуття можна використовувати гру «Ланцюжок»: від учня до учня передається шумовий музичний інструмент (бубон, пандейра), на якому потрібно виконати ритм такту (двотакту) певної ритмічної послідовності – ритмічної вправи, ритму пісні.

«Мікрофоном», який виконує всім відому пісню (по фразі кожен учень), можна перевірити як музичні та вокальні здібності першокласника, так і рівень засвоєння дітьми мелодії вивченої пісні.

Під час підсумку теми, перевірки засвоєння знань використовують методи: «Світська розмова», гра «Вартові казкового королівства», конкурси, змагання, вікторини [11, 7].

«Світську розмову» на даному етапі уроку вчитель починає так: «Ми потрапили з вами у XVIII чи XIX століття, на бал. А чи знаєте ви, як потрібно поводитися на балу, щоб не «втрапити в халепу»? Потрібно вміти вести «світські розмови» – багато знати про різноманітні речі та ще й уміти про це розповісти співрозмовнику. Сьогодні ми послухаємо, як наші дами та кавалери вміють вести подібні розмови про музику. Будь-ласка, на центр балу запрошуємо пару... (двоє учнів виходять на середину класу). Продемонструйте свої знання в галузі музики та літератури (4-й клас, I семестр)»

Гру «Вартові казкового королівства» застосовують для підсумку теми чверті. Учитель оголошує про те, що король та королева казкового королівства запрошують на бал. Всі хочуть на нього потрапити. А перепусткою служать відповіді на запитання двох вартових чи запитання для двох вартових, що стоять на вході до королівства. Оцінюють правильні відповіді на запитання, або чи достатньо запитання розкривають зміст теми. Для цього «вартові» можуть отримати запитання за темою програми (творчість композитора, теоретичний матеріал) від учителя, а можуть розробити їх самі.

При підготовці та проведенні уроків-концертів використовують методи: метод проекту (з «Мозковою атакою»), рольова імітаційна гра, конкурси.

Робота над проектом займає тривалий час, але результат (презентація проектів) може бути основою підсумкового уроку (уроку-концерту). В основі проекту

може бути проблема популяризації музики, яку вивчають у школі, в колі друзів, знайомих, у сім'ї. Для цього учні пропонують різноманітні способи популяризації музики (методом «Мозкової атаки»), серед яких може бути телепроект – дитяча програма про музику, в основі якої будуть вивчені музичні твори, композитори, терміни та поняття. [15, с.21].

Робота над проектом допоможе не лише активізувати процес емоційного та естетичного пізнання творів мистецтва, посилити взаємодію між учасниками цього процесу, а й без примусу сформуванню особистий «фонд» естетичного досвіду та художнього настрою.

Заключні уроки-концерти можна провести у формі різноманітних конкурсів:

- на кращого виконавця-вокаліста;
- на кращу вокальну групу;
- на кращу вокально-інструментальну групу (з елементарними музичними інструментами);
- на кращий сценарій уроку-концерту (з використанням музичних форм рондо, варіації, сюїти в побудові самого уроку, казкової форми, методу контрастів);
- на кращого музикознавця тощо.

1.4. Використання методу моделювання на уроках музичного мистецтва

Складний процес розвитку дитячого музичного сприйняття передбачає використання художнього виконання творів, слова педагога й наочних засобів. Все це поєднано в одному методі, який називається – моделювання.

Художнє виконання музики – це виразність, простота, точність. Тут неприпустимі ніякі види

спрощення та спотворення, які позбавляють дітей потрібних емоційних переживань. Оскільки вокальні й інструментальні твори слухають діти, то важливо, щоб звучність і темп були помірними (без ефектної естрадності), а звучання – природним і м'яким.

Слово педагога про музику має бути коротким, яскравим, образним і спрямованим на характеристики змісту твору, засобів музичної виразності. Живе сприймання звучання не слід підмінювати зайвими розмовами про музику, її особливості. Бесіди, які спонукають дітей до формальних відповідей – музика голосна, тиха, швидка і т. ін., – позбавлені педагогічного сенсу. Та перед слуханням пісні і п'єси необхідне спрямовуюче слово вчителя.

Слово педагога має пояснити, розкрити почуття, настрої, виражені музичними засобами. Навіть голос педагога під час пояснення емоційно забарвлюється залежно від характеру твору. Тепло, лагідно розповідається про колискову пісню, радісно, з піднесенням – про святковий, урочистий марш, грайливо, весело – про танець.

Форми словесного пояснення різні: короткі розповіді, бесіди, постановка питань. Використання їх залежить від конкретних виховних і навчальних завдань, виду музичного твору (вокального, інструментального), моменту ознайомлення (перше чи повторне слухання), жанру, характеру твору, віку маленьких слухачів [6, с.14].

Спрямовуючи увагу дітей на сприймання вокальної музики, педагог будує бесіду, спираючись на єдність музики і поетичного тексту. Пояснення педагога на уроках музики у початковій школі граничні, короткі, звернені на основний образ.

У словесних настановах педагог неодноразово (за допомогою образної, короткої розповіді чи виразно

прочитаного вірша) підкреслює зв'язок музики з тими явищами життя, які в ній відображені.

Використання наочних прийомів для активізації музичного сприйняття залежить від джерела додаткової інформації про музику. Допоможуть сприйняттю музичних творів також живописні ілюстрації, художні іграшки, посібники, тобто наочно-зорові прийоми. У методиці роботи з першокласниками широко застосовуються художні іграшки, вони «рухаються», «розмовляють» з дітьми, беруть участь у різних подіях. Виходять маленькі театралізовані вистави під час яких діти слухають музику. Часто у роботі з молодшими школярами використовуються книжкові ілюстрації. Поетичні картини природи, праця людини, суспільні події, передані засобами образотворчого й музичного мистецтва доповнюють дитячі уявлення. Можуть бути використані методичні посібники, що активізують музичне сприймання, невеличкі листівки, на яких намальовані діти в танку чи в колоні (слухаючи танець чи марш, діти показують листівку з умовним позначенням), хлопчик, що біжить, і чоловік, який поволі ступає (сприймаючи дво- чи тричастинну форму п'єси, для якої характерна зміна темпу, діти відзначають початок кожної частини відповідним зображенням на фланелеграфі).

З метою формування наочних уявлень про деякі музичні явища можна орієнтуватися на м'язово-рухові відчуття дітей. Слухаючи музику веселого чи спокійного характеру, можна використати рухи з паличками, прапорцями, кубиками. Пропонуючи дітям розрізнити частини, фрази творів, високий, середній, низький регістри, ритмічні особливості, можна також використати різні рухові елементи: постукування, плескання в долоні, піднімання, опускання рук тощо.

Слухання одних і тих самих пісень, п'єс треба багато разів повторювати, передбачаючи таку методику, щоб кожен раз дитина раділа, дізнавалась про них щось нове [6, 15].

Перше ознайомлення з музикою передбачає цілісне сприймання, осмислення її загального настрою. Тому важливо виразно виконати твір в цілому, дати коротку характеристику змісту, відзначити найяскравіші його особливості.

При повторному прослуховуванні увага дітей (особливо старшого віку) привертається не лише до художнього втілення загального задуму, а й до окремих засобів музичної виражальності.

РОЗДІЛ II. ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ ТА ФОЛЬКЛОРУ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

2.1 Виховне і пізнавальне значення українських обрядових пісень

Народна мистецька культура українців з її багатовіковим надбанням вражає своїм кількісним виміром і є цінним педагогічним матеріалом на сьогоднішній день.

Всі найвидатніші педагоги світу визнавали, що виховання дитини завжди ґрунтується, насамперед, на культурно-історичних цінностях своєї нації, тобто від пізнання свого, рідного, національного, до пізнання багатонаціонального, світового.

Кожна європейська нація – пишається своєю окремішністю, унікальністю, своїм корінням, старається зберегти і популяризувати свої здобутки.

Народна культура є невичерпним джерелом для виховання тонкого апарату сприйняття дитиною життя, природи, мистецтва і, як наслідок цього – здібності відчувати гармонію в будь-якій сфері діяльності і створювати високоморальні гармонійні відносини з людьми і оточуючим світом.

Виховання високодуховної особистості потрібно починати з наймолодшого віку, духовність, національна самосвідомість закладаються з ранніх років життя.

Найпершим і найбільш проникливим для серця дитини є пісня. Через колискову до глибокого фольклору, який на рівні інтуїції єднає з старо-українськими релігійними містеріями, розкриває культурно-релігійну основу давнього українського життя.

Грунтовна праця видатного українського церковного діяча Ксенофонта Сосенка, видана у Львові під назвою «Культурно-історична постать староукраїнських свят Різдва і Щедрого Вечора», присвячена розшифруванню і реконструкції напівзруйнованих шарів духовного життя минулих епох, і може прислужитися педагогам для глибокого розуміння суті речей при навчанні і прилученні дітей до фольклору.

Автор стверджує, що «прадавня віра існує й досі, хоч не є сформована догматично, давня культура є в основах сучасного життя народу».

Українці – стародавня нація і свою духовну культуру почали творити задовго до християнського періоду. Колядки і щедрівки, надзвичайно багаті на етнографічні і міфологічні дані, в них найбільше знань про народні традиції і вірування.

Цікавим є викладення і розкриття виховних моментів у піснях і обрядових діях: вони пронизані демократизмом, ідеєю рівності, першості духовності, чистоти внутрішнього світу.

Побажанням ідеального сімейного щастя закінчуються майже всі колядки. Рідня в гармонії і любові – це святість, це боже улюблене місце.

Ой пошли, Боже, сьому хазяїну

У дому долю:

З жінкою жити й з дітками добре!

Любов до навколишнього світу – головний мотив святатовічних містерій і пісень, що також включають звернення до худоби, птиці, бджіл.

Крім виховних моментів, колядки є бездонною криницею знань. Більша частина їх (перш за все, колядки про почин світу) найбільше вказують на те, що українське свято Різдва – це свято на спомин різдва світу. І, без

сумніву, сплітаються тут обидві ідеології – старосвітська і християнська. Народ геніально поєднав первовічну пісню Всесвіту з радісними піснями про народження Спасителя Ісуса Христа.

В старосвітських колядках про почин світу немає згадки про особистого Творця, у деяких бувають лише звернення до Бога, сина Божого.

К.Сосенко поділяє колядки на 8 груп. В них містяться основні космогонічні ідеї українського народу, яких, передусім, три: правода (тобто первинні космічні води), прадерево (або райське дерево) та світотворчі єства і їх активна участь у творенні світу.

Різдвяні пісні належать до тих музично-поетичних надбань нашої культури, що вирізняють народ поміж інших, підкреслюють його самотність і мають неоціненне значення, як пізнавальний матеріал про українську астральну релігію і матеріал для виховання високодуховної особистості.

2.2 Виховні мотиви в українських народних піснях

Пісня належить до найпоширеніших форм словесно-музичного мистецтва. У Давній Греції поняття *melos* узагальнювало ознаки мелодичного, пісенного начала в музиці. Тексти, призначені для співу, були широко представлені у творчості давньогрецьких поетів авторів ліричних віршів Алкана, Піндара та ін.

Виникнувши на ранньому етапі розвитку суспільства і відтоді відіграючи важливу роль у його житті, українська народна пісня, за свідченням вітчизняних та зарубіжних науковців, – одна з найбагатших як за кількістю побутуючих творів, так і за поетичною та музичною досконалістю.

Відзначаємо, що феномен української пісні, особливо з огляду на її образну еволюцію, не існує окремо від такої важливої її складової, якою є поезія.

Термін «поезія» означає:

- 1) мистецтво слова;
- 2) віршована, ритмічно побудована мова (протилежна прозі, лат. *prosa*, від *prosa* – пряма, проста, від *proversa* – звернута вперед, лат. *versus* – вірш неримований);
- 3) сукупність віршованих творів будь-якого народу, часу, поета або групи поетів;
- 4) щось привабливе, прекрасне.

В наш час слово «поетика» як мистецький та літературний термін вживається:

– у вузькому розумінні – як комплекс, сукупність художніх засобів і особливостей будь-якого напрямку в літературі або окремого письменника, поета. Тому, оскільки всі засоби вираження в літературі в кінцевому рахунку зводяться до мови, поетику визначають і як науку про художнє використання засобів мови;

– у широкому розумінні – для означення розділу теорії літератури, в якому вивчається структура творів словесного мистецтва в її системних і історичних закономірностях (наприклад, поетика жанру, роману).

На теоретико-концептуальному рівні становлять інтерес наукові дослідження, які дають можливість осмислити особливості трансформації поетики народної пісні як історико-культурного феномену. Відтак можна виокремити такі загальні підходи до дослідження української народної пісні: народницький, що надавав фольклору універсального виховного значення і виявився в ідеалізації народної творчості, обрядовості, міфологічних уявлень загалом (М. Маркевич, М. Максимович, М. Костомаров, В. Кордун та ін). Представники цього

напрямку надавали велику увагу вивченню фольклорного матеріалу в історичному контексті.

2.3 Світоглядна мудрість української народної пісні

Звук – один із основних носіїв інформації про навколишній світ, про життя на землі, акустичний спектр інформаційного процесу, що відповідає властивостям душевних порухів, його невід’ємна частина. І, звичайно ж, спочатку був вигук як рефлексія хвилювання душі, як вияв емоційного стану, першозвук, народжений із мовчання, вібрація повітря, зрештою, рух енергії, слово – носій найсильнішого впливу на людину. В індуїстській космогонії все суще виникло зі звуку (nada), отож не випадково мелодичний звук, музика була істотним чинником людського життя за всіх часів і цивілізацій. Без думки і звуку неможливо досягти ясності, бо саме мова, що поєднує думку, звук і мелодію, є віддзеркаленням психічного та фізіологічного стану людини.

Ще наші пращури вдавалися до співу не лише для задоволення естетичних потреб, а, передусім, з метою зцілювання душі й тіла. За народним віруванням, пісня (спів) очищає душу від повсякденних суєт і тим самим не допускає зчерствіння її, як ріка, що очищує джерела від замулення. В сиву давнину, у часи дохристиянські створювався поетично-музичний світ слов’янства і часткою його, творчою традицією і феноменом є наш український пісенний пласт, що по праву має світову славу. Українська людність вважається музикальною і дотепер, а найшляхетніша його еманация – пісня, музично-словесна інформація, – первинна чистота людства. Варто заїхати в будь-яке село, де ще й сьогодні старші люди без усякої

науки, керуючись вродженою музикальністю, заспівають вам не в унісон, а відразу розбиваються на різні голоси і кожен співак буде вести свою партію до кінця. Своє уявлення навколишнього буття українська людина виявляє в пісні, занурюючись у глибини власної психіки, розуму, душі, які ведуть розмову між собою, віками створюючи коріння душевно-морального життя – через власний Мікросвіт у Макросвіт.

Домінантою української душі, за дослідженнями українознавців, психологів, вчених, є чуттєво-емоційний елемент: глибока релігійність, естетизм, сентименталізм та ліризм, своєрідність гумору, артистизм і нахил до патетики, потреба вислову через вірш чи пісню, що пробуджує до життя безмежну кількість людей, «як ніж дає вербовий гілці голос» (Л.Українка). Без неї українець позбавляє себе питомої етнонаціональної прикмети, збіднює свій емоційний світ, втрачає імпульс творчої енергії. Саме через неї від покоління до покоління відбувається живий зв'язок найпотаємнішого світу людини – її почуттів ліричного, драматичного, трагічного. Можна собі уявити, який інформаційний відбір пройшла народна пісня за довгі тисячоліття, збагачуючись і шліфуючись людським талантом і з яким енергетичним запасом ми її отримали. Вчені вважають: чим древніша пісня, тим більшу енергетичну інформацію вона несе кожному з нас. Вона розкриває сутність природних речей, володіє езотеричними знаннями, вона ніби криниця, що вічно обновлюється і віщує кращі часи.

У кожному куточку України пісня супроводжує людину від самого народження і до останньої межі, вона – найправдивіша її історія, що дає розуміння часу як такого. Довгі тисячоліття українська пісня зберігалася в пам'яті

народу, передавалася з покоління в покоління як найдорожчий скарб, як хліб і сіль із рук у руки.

Жанрове багатство народної музики відповідає результатам розмаїтості її життєвих функцій. Музика супроводжувала все трудове і сімейне життя селянина: календарні свята річного хліборобського кола (колядки, щедрівки, веснянки, купальські, жнивні тощо); народження (колискові), весілля (весільні пісні); голосіння (поховальні), історичні, козацькі, чумацькі, рекрутські та солдатські, бурлацькі, наймитські, заробітчанські, стрілецькі, побутові тощо.

Наша пісенна скриня багата піснями, що досить яскраво відтворюють історичні процеси як категорії простору і часу, планетарного значення духовність (ритуальну, оберегову), несуть емоційну і семантичну інформацію, вони багаті символами, що пов'язують нас із вищими силами космотворення, є посередниками містичного і магічного світів. Пісня є водночас об'єктом і суб'єктом людського спілкування, моделлю Всесвіту і проявом його законів. Це, передовсім, пульсація голосових зв'язок і коливання повітря («слова та голос, більш нічого» (Тарас Шевченко), але які перетворення відбуваються в серці людини! Про вплив пісні на особистість знає більшість, вона (пісня) є найсильнішим і найменш насильницьким способом гармонійного розвитку людської свідомості; все залежить від того, яка вона і яку ідею несе.

Аналізуючи народну пісню, особливу увагу звертають на себе наступні риси української народної пісні:

– її природність та піднесений характер музики, що дає змогу порівнювати українську пісню з молитвою, ушляхетненою людським духом;

- багатожанровість;
- філософська основа;
- історизм;
- вокальний характер української музики (у будь-якій українській хаті вам заспівають хором, що не притаманно європейським салонам);
- музика також була цілющим терапевтичним засобом (Авіцена, «Книга зцілення» чи «Звід науки про музику»);
- багатство символіки, бо саме вона відображає найглибинніші знання наших пращурів і є тим кодом, який маємо прочитати, щоб відчувати себе спадкоємцями великого і мудрого народу;
- світоглядна основа народної пісні, загальне розуміння світу, людини, суспільства, що визначає соціально-політичну, філософську, релігійну, моральну, естетичну, науково-теоретичну орієнтацію людини.

Оскільки пісня – надбання всього народу, музично-пісенна народна творчість існує переважно завдяки виконавському мистецтву талановитих самородків, кобзарів, народних співаків, їхньому світоглядному, філософському розумінню світу, які ще й досі трапляються у різних куточках нашої держави. Божа благодать розлита в народній пісні. Усвідомлюєш – усе, що діється навколо – діється і проходить через душу і розум. Тому, коли він (Бог) подарував тобі талант, гріх великий не використовувати його.

Найвищою вірою для українців є філософія вічного життя, любов до всього сущого, обожнювання природного начала, радість земного буття, радість праці, що перетворювалась у священнодіяство. Про це свідчать пам'ятки трипільської культури та «Велесової книги». «Як по дівоньку, то їдь, синоньку. Не бери теї, що в таночку, а бери тую, що на нивоньці, Що за нею рясно

сніпки, Рясно сніпки, густо кіпки. Щедрий вечір!» Прекрасній формі української народної пісні відповідає її зміст, у якому відбиті всі вияви життя народу: його релігійні вірування та звичаї, його погляди на мораль («Ой у полі вітер віє, а жито половіє, а козак дівчину та вірненько любить, а зайнять не посміє»), ставлення до природи, його патріотичні почуття, свободоловність. Деякі українські пісні пройняті тонким гумором, трапляються і сороміцькі (деякі веснянки, купальські та завершальні весільні пісні), але й вони свідчать про високу статеvu мораль українського народу. Де є мораль – там здоровий спосіб життя, порядність, духовна піднесеність. А коли людина перебуває у такому стані, тіло і його потреби контролюються.

Великий педагог Григорій Ващенко підкреслював, що «українська народна пісня мала і має великий вплив на формування вдачі українського народу». Ця важлива категорія має велике виховне значення. Зупиняючись на терміні «виховний» мушу зазначити, що це справді так. Адже кожний з нас має вибрати правильний шлях і торувати праведні дороги, взяти на себе відповідальність за стан сучасного світу, за долю людей, які тебе оточують, тоді ми будемо чесними. «Той мед недобрий, від кусючих бджіл. Взискуй сказати поблідлими вустами хоч кілька людям необхідних слів» (Ліна Костенко). І так було колись по всій Україні. Добре слово, щира ввічливість багато важить, а українська пісня буквально пересипана сердечними, доброзичливими та ласкавими словами:

Ладо, ладо! Брат сестроньку за стіл веде,

Ладо! Ведучи її навчає:

- Ладо, ладо! Будь, сестронько, розумненька,

Ладо, ладо! Май свекорця за батенька (Весільна).

У кожній пісні слово об'єднується з музикою, які відповідно впливають на свідомість і підсвідомість людини. Українська народна пісня формує до того ж світогляд – загальне розуміння світу, людини, суспільства. Звертаючись до народної пісні, ми відчуваємо той моральний еталон, ту високість, що дає нам змогу причаститися до вічності, відчути безсмертя людського духу та власну гідність, що межує з духовним аристократизмом і, нарешті, національну свідомість.

Українській пісні, як одному з основних феноменів творення української нації, ми будемо вдячні довічно, бо вона зберегла і постійно збагачувала українську мову, її духовність, мораль, образність мислення, естетику, культуру і саму історію. Не випадково, за класифікацією ЮНЕСКО, українська мова за влучністю передачі образу, дії, мелодійністю посідає почесне місце серед мов світу.

ПІСЛЯМОВА

Українська народна пісня є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на особистість молодшого школяра. Це унікальне джерело збагачення сучасної педагогіки як у теорії, так і у практиці освітнього процесу. Народно-пісенне мистецтво має потужний виховний потенціал, що робить його дієвим засобом становлення, формування та розвитку високоморальної, естетично спрямованої особистості, засобом гуманістичного виховання.

Незважаючи на загальне визнання народної пісні як одного з ефективних засобів виховання школярів, її використання в освітньому процесі шкіл України є не досить ефективним. Про це, зокрема, свідчать результати спеціального дослідження оціночних суджень учнів початкових класів, яке показало переважання в них стихійно-емоційного рівня ставлення до народної пісні.

Подолання національного нігілізму щодо народної пісні передбачає виховання дітей в дусі патріотизму, поваги до культурної спадщини нації. Для цього потрібне

збагачення форм виховної роботи шляхом упровадження ігор на музично-фольклорній основі, інсценівок дитячих народних пісень, обрядів, фольклорних свят, конкурсів, вікторин, концертів, народно-пісенних проєктів.

У цьому ж контексті правомірно говорити про актуальність і доцільність упровадження в педагогічний процес вітчизняних вишів послідовного вивчення української етнопедагогіки як необхідної умови формування свідомого, професійно підготовленого, компетентного педагога, здатного культивувати в майбутніх вихованців почуття національної гідності й етнічної приналежності до свого народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бекина С. И. Музыка и движение: упражнения, игры и пляски для детей 5-6 лет: из опыта работы муз. руководителей дет. садов / С.И. Бекина, Т.П.Ломова, Е.Н.Соковнина. – Москва: Просвещение, 1983. – 288 с.
2. Ващенко Г. Темперамент та емоції. Твори / Г. Ващенко. Київ, 2003. Т. 5 : Хвороби в галузі національної пам'яті. С. 17-26.
3. Ветлугіна Н.А. Музичний розвиток / Н.А. Ветлугіна. – Київ: Музична Україна. – 1978. – 255 с.
4. Вільчковський Е.С. Рух і музика: ігри під музику для дітей другої мол. та серед. груп дит. садка / Е.С. Вільчковський. – Київ: Муз. Україна, 1986. – 48 с.
5. Загвязинський В.І. Педагогічна творчість учителя / В.І. Загвязинський // Педагогічна творчість і майстерність : хрестоматія. – Київ : ІЗМН, 2000. – 168 с.

6. Ковалів В. Методика музичного виховання на релятивній основі / В. Ковалів. – Київ: Музична Україна, 1993. – 149 с.
7. Коваль Т. Психолого-педагогічні особливості використання музичного фольклору в навчально-виховній роботі з молодшими школярами. Молодий вчений : науковий журнал. №11 (51). Херсон, 2017. С. 329-334.
8. Кушка Я.С. Методика музичного виховання дітей / Я.С. Кушка. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 216 с.
9. Ланцюженко З. Рухайся, співай, втоми не знай: музично-ритмічні хвилинки та розспіванки для дітей / З. Ланцюженко. – Тернопіль.: Підручники і посібники, 2009. – 64 с.
10. Ликова І.О. Кольорові долоньки: програма художнього виховання, навчання і розвитку дітей / І.О. Ликова. – Харків: Ранок, 2007. – 128 с.
11. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посібн. для вчителів // Л.М. Масол та ін. – Харків : Ранок. – 2006. – 256 с.
12. Музично-ритмічні рухи в дитячому садку / В.Г. Кукловська. – Київ: Музична Україна, 1990. – 144 с.
13. Олексюк О.М. Музична педагогіка: навч. посіб. / О.М. Олексюк – Київ : КНУКіМ, 2006. – 188 с.
14. Отич О. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання : теоретичний і методичний аспекти : монографія / за ред. І. Зязюна. Чернівці : Зелена Буковина, 2007. – 752 с.
15. Отич О. Виховання як духовне преображення особистості. Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки». 2019. Вип. 8. С. 125-135.

16. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Г.М. Падалка – Київ : Освіта України, 2010. – 274 с.
17. Сухомлинський В. О. у діалозі з сучасністю : збірник наукових праць / за ред. О. Антонової, В. Павленко. Житомир : ФОП Левковець Н. М., 2017. 252 с.
18. Хлебнікова Л.О. Методика хорового співу у початковій школі : Методичний посібник // Л.О. Хлебнікова. – Тернопіль : Навчальна книга. – Богдан, 2006. – 216 с.
19. Шинкаренко А.І. Розучування пісень з музично-ритмічними рухами / А. І. Шинкаренко // Початкова школа. – 1999. – № 3. – С. 55.
20. Яскулко М.К. Вчимося співати : Збірник пісень для 1-4 класів / М.К. Яскулко. – Харків : Веста : Видавництво «Ранок», 2004 – 128 с.

ДОДАТОК
Українські народні календарно-обрядові пісні

ІДЕ, ІДЕ ДІД
Українська народна пісня

І - де, і - де дід, дід. Не - се, не - се

міх, міх. Зи - му про - га - ня - ти.

Іде, іде дід, дід.
Несе, несе міх, міх,
Отакий дідище,

Такий холодище.

Як розкриє міх, міх,
Поморозить всіх, всіх.
Не дамо, малята,
Міх той розкривати,

Міх той розкривати
– Холод випускати.
Будемо, малята,
Весні помагати
Зиму проганяти [17].

КОЛЯД, КОЛЯД, КОЛЯДНИЦЯ

Українська народна пісня

Коляд, коляд, колядниця,
Добра з медом паляниця,
А без меду не така, –
Дай, дядьку, п'ятака!
Як не даси п'ятака,
Візьму вола за рога

Та виведу на поріг,
 Та викручу правий ріг.
 Буду рогом трубити,
 А воликом робити [17].

ЩЕДРІВОЧКА ЩЕДРУВАЛА

Українська народна пісня

Весело

Ще-дрі-воч-ка ще-дру-ва-ла, до ві-кон-ця при-па-да-ла:

Am G Am E Am G Am E

"Чи вже на - пек - ла? Не - си ско-ріш до вік - на!"

Щедрівочка щедрувала,
 До віконця припадала:
 «Чи вже напекла?
 Неси скоріш до вікна!» [17].

Я МАЛЕНЬКИЙ ХЛОПЧИК

Музика Я. Степового

Музична партитура для пісні «Я маленький хлопчик». Партитура складається з трьох систем нот, написаних на скрипковій лінійці в тональності Бемоль-мажор (два бемоля) і 4/4 ритмі. Над нотами вказано акорди: тр (трико), Gm, Dm, Gm, Gm, Dm, Gm. Під нотами наведено українські лірики. Після третьої системи нот є знак завершення (дві вертикальні лінії).

Я ма-лень-кий хлоп-чик, ви-ліз на стовп-чик,
у ду-доч-ку гра-ю, ді-тей за-бав-ля-ю,
а вам всьо-го най-кра-що-го на сві-ті ба-жа-ю.

Я маленький хлопчик, виліз на стовпчик,
У дудочку граю, дітей забавляю,
А вам всього найкращого на світі бажаю [17].

Я МАЛЕНЬКИЙ ПАСТУШОК

Українська народна пісня

Рухливо

Я ма - лень - хий пас - ту - шок, за - гор - нув - ся в ко - жу - шок,
 на скри - поч - ку гра - ю, вас у - сіх ві - та - ю.
 А ви, лю - ди, чуй - те, ко - ля - ду ря - туй - те.
 Яб - луч - ка, го - ріш - ки ді - тям на по - тіш - ки.

Я маленький пастушок,
 Вас усіх вітаю.
 Загорнувся в козушок,
 А ви, люди, чуйте, коляду рятуйте.
 На скрипочку граю,
 Яблука, горішки дітям на потішки [17].

МОРОЗЕЦЬ МОРОЗ

Слова Г. Бойка

Музика Б. Фільц

Жваво
Живо

мо - ро - зець, мо - ро - зець по - щи - пав нам
щіч - ки. Теп - лі ва ля н ки у нас, шуб - ки й ру - ка - вич - ки.
Теп - лі ва ля н ки у нас, шуб - ки й ру - ка - вич - ки.

Морозець, морозець
Пощипав нам щічки.
Теплі валянки у нас,
Шубки й рукавички.

Морозець, морозець!
Плещемо в долоні,
У дівчаток і хлоп'ят
Носики червоні [17].

Українська народна пісня

Весело

Я коза ярая,
Півбока драная,
Півбока луплена,
За три копи куплена,
Тупу, тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Лапками загребу,
Хвостиком замету,
Тут тобі й край.

Виконання пісні можна супроводжувати грою.

Діти ходять розірваним колом, посередині стоїть Коза. Співаючи пісню, діти пальцями, кулачками, тупотінням ніг, мімікою передають зміст пісні і з останніми словами тікають, хто куди захоче. Роздратована коза кидається за

гуртом і той, кого вона піймає або до кого доторкнеться, стає на її місце, і гра починається знову [17].

ОЙ СИВАЯ ТАЯ ЗОЗУЛЕНЬКА

Українська народна пісня

Наспівно

Ой си - ва - я та - я зо - зу - лень - ка.

Щед - рий ве - чір, доб - рий ве - чір,

доб - рий лю - дям на здо - ро - в'я!

Ой сивая тая зозуленька.

Приспів (після кожного рядка):

Щедрий вечір, добрий вечір, Добрим людям на здоров'я!

Усі сади та і облітала,

А в одному та і не бувала.

А в тім саду три тереми.

А в першому – красне сонце,

А в другому – ясен місяць,

А в третьому – дрібні зірки.

Ярен місяць – пан господар,

Красне сонце – жона його,

Дрібні зірки – його дітки [17].

ЗАЙЧИК ТА ЛИСИЧКА

Українська народна пісня

Швиденько

— До - брий ве - чір, ли - сонь - ко, ку - ди йдеш?

Ска - жи ме - ні прав - донь - ку, де жи - веш?

Добрий вечір, лисонько, куди йдеш? (Двічі)

Скажи мені правдоньку, де живеш? (Двічі)

Отут живу в хатоньці, край води. (Двічі)

А ти туди, зайчику, не ходи. (Двічі) [17].

ПАВОЧКА ХОДИТЬ

Українська народна пісня

Павочка ходить, пір'ячко ронить.

Приспів: Щедрий вечір добрим людям!
(Повторюється після кожного рядка)

За нею ходить красна дівонька.

Пір'ячко збира, в рукава хова.

З рукава бере, на лавку кладе.

Із лавки бере, віночок плете.

А зплівши вінок, — понесла в танок [17].

ЩЕДРИК, ЩЕДРИК, ЩЕДРІВОЧКА

Українська народна пісня

Грайливо
tr Gm

Щед - рик, щед - рик, щед - рі - воч - ка,

Gm

при - ле - ті - ла лас - ті - воч - ка.

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка.
Стала собі щебетати,
Господаря викликати:
Вийди, вийди, господарю,
Подивися на кошару.
Там овечки покотились,
А ягнички народились.
В тебе товар весь хороший.
Будеш мати мірку грошей,
Хоч не гроші, то полова, —
В тебе жінка чорноброва.
Щедрик, щедрик, щедрівочка,

Прилетіла ластівочка [17].

ОЙ, ХТО, ХТО МИКОЛАЯ ЛЮБИТЬ

Українська народна пісня

Помірно, урочисто

The musical score is written on two staves in G major, 2/4 time. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. It contains the first line of the melody with lyrics underneath. The second staff continues the melody with lyrics underneath. Chords are indicated by letters above the notes: F, C7, F, C7, F, B, C7, F.

Ой хто, хто Ми - ко - ла - я лю - бить,
Ой хто, хто Ми - ко - ла - ю слу - жить,
то - му свя - тий Ми - ко - лай, Ми - ко - лай!
на вся - кий час по - ма - гай,

Ой хто, хто Миколая любить,
Ой хто, хто Миколаю служить,
Тому святий Миколай,
На всякий час помагай, Миколай!
Ой хто, хто к ньому прибігає,
На поміч його призиває,
Той все з горя вийде ціло,
Охоронить душу й тіло, Миколай! [17].

КОЗА

Українська народна пісня

Го-го-го, коза, го-го, сірая,
 Ой розходися, розвеселися
 По всьому дому, по веселому.
 Де коза ходить, там жито родить,
 Де не буває – там вилягає.
 Де коза – туп-туп, там жита – сім куп.
 А в нашій сільці всі хлопці стрільці.
 Встрелили козу в правеє ушко,
 В правеє ушко, в саме сердечко – пущь!!!
 Коза упала, нежива стала.
 А міхоноша бере дудочку,
 Надима козі та й у жилочку.
 Уставай, козо, вставай, сірая,

Господар іде, ковбасу несе
 Та й ще голубець.
 На цьому – кінець!
 Дай, Боже, добрий вечір! [17].

ЗАБІЛІВ ВІД СНІГУ ГАЙ

Українська народна пісня

Стримано G

За - бі - лів від сні - гу гай,

D

Йде свя - тий ним Ми - ко - лай. Йде із ян - го -

G D G

лом яс - нень - ким, ус - мі - ха - ю чись ми - лень - ко.

Забілів від снігу гай,
 Йде святий ним Миколай.
 Йде із янголом ясненьким,
 Усміхаючись миленько.
 Він за нас все пам'ятає,
 Нагороди зготовляє.
 Нам даруночки приносить,
 Для нас ласки в Бога просить.

Втомлена іду я спати,
 Сон стуляє оченята:
 Добрий янголе святий,
 Тихий сон мені навій.
 Коли я що зле зробила,
 Наді мною білі крила
 Ти, як завше, розпусти,
 Все пробач і захисти [17].

ОЙ У ПОЛІ ПРИ ДОРОЗІ

Українська народна пісня

Швиденько

Ой у по - лі при до - ро - зі.

Щед - рий ве - чір, доб - рий ве - чір!

Ой у полі при дорозі.

Приспів: Щедрий вечір, добрий вечір!
 (Приспів повторюється після кожного рядка)

Там Василько сіно косить,

Сіно косить, коню носить.

Ой їж, коню, ой пий, коню,

Буде тобі три дорозі:
Що першая – до батечка,
А другая – до матінки,
А третяя – до дівчини, її [17].

ПОДОЛЯНОЧКА

Українська народна пісня (веснянка)

Не поспішаючи *тр* *Em* *Am* *Em*

Десь тут бу - ла по - до - ля - ноч - ка,
десь тут бу - ла мо - ло - де - сень - ка.

Am *Em* *Am* *Em* *Am* *Em*

Тут во - на сі - ла, тут во - на впа - ла, до зем - лі при - па - ла,

Am *Em* *Am* *H7* *Em*

сім літ не вми - ва - лась, бо во - ди не ма - ла.

Десь тут була подільночка,
Десь тут була молодесенька,
Тут вона сіла,
Тут вона впала,
До зумлі припала,
Сім літ не вмивалась,
Бо води не мала.

Цмий своэ личко,
Та личко быленьке,
Біжи до Дунаю,
Бери молоденьку,
Бери ту, що скраю!

Помірно

The musical score is written on three staves in G major (one sharp) and 2/4 time. The tempo is marked 'Помірно' (Moderato). The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a dynamic marking of 'mf'. It contains five measures with notes corresponding to the lyrics 'Ми кри-во-го тан-цюй-де-мо,'. Above the staff are chord markings: E7, Am, E7, Am, E7. Below the staff are the lyrics 'Ми кри-во-го тан-цюй-де-мо,'. The second staff continues the melody with notes for 'ми в нім кін-ця не знай-де-мо. не пі-зна-є, а - ні кін-ця, а - ні ла-ду — Ти, си ва-я'. Above the staff are chord markings: Am, E7, Am, E7, Am, E7, Am. Below the staff are the lyrics 'ми в нім кін-ця не знай-де-мо. не пі-зна-є, а - ні кін-ця, а - ні ла-ду — Ти, си ва-я'. The third staff concludes the piece with notes for 'кот - ра зза - ду. за-куй же нам ве - се - лень - ко.' Above the staff are chord markings: E7, Am, E7, Am. Below the staff are the lyrics 'кот - ра зза - ду. за-куй же нам ве - се - лень - ко.'

mf E₇ A_m E₇ A_m E₇

Ми кри - во - го тан - цю й де - мо,
Ми в нім кін - ця не знай - де - мо, не пі - зна - є,
а - ні кін - ця, а - ні ла - ду — Ти, си ва - я
кот - ра зза - ду. за - куй же нам ве - се - лень - ко.

A_m E₇ A_m E₇ A_m E₇ A_m E₇ A_m

E₇ A_m E₇ A_m

55

Не пізнає, котра ззаду.
Ти, сивая зозуленко,
Закуй же нам виселенько.

ВИЙДИ, ВИЙДИ, СОНЕЧКО

Українська народна пісня

Жваво
tr

Ви-йди, ви-йди, со-неч-ко, на ді-до-ве по-леч-ко,
на ба-би-не зіл-ляч-ко, на на-ше по-двір'-яч-ко,

Вийди, вийди, сонечко, на дідове полечко,
На бабине зіллячко, на наше подвір'ячко,
На весняні квіточки, на маленькі діточки,
Там вони граються, тебе дожидаються.

ОЙ ЄСТЬ В ЛІСІ КАЛИНА

Українська народна пісня

Швидко

Am E7 Am E7 Am E7

Ой єсть в лі-сі ка-ли-на, ой єсть в лі-сі

Am G7 G7 C

ка-ли-на, ка-ли-на, ка-ли-на,

Am E7 Am Dm Am

ко-ма-ри-ки, дзюб-ри-ки, ка-ли-на.

Ой єсть в лісі калина,
 Ой єсть в лісі калина,
 Калина, калина,
 Комарики, дзюбрики, калина.

Там стояла дівчина, дівчина
 Там стояла дівчина, дівчина
 дівчина, дівчина
 Комарики, дзюбрики, дівчина.

Цвіт калину ламала
 Цвіт калину ламала
 Ламала, ламала,
 Комарики, дзюбрики, ламала.

Та в пучечки в'язала
 Та в пучечки в'язала

ЗАЦВІЛА В ДОЛИНІ

Слова Т. Шевченка Музика А. Філіпенка

Повільно *tr* Em Am Em

За - цві - ла в до - ли - ні чер - во - на ка -

ли - на, ні - би за - смі - я - лась дів - чи - на - ди - ти - на.

Зацвіла в долині червона калина,
 Ніби засміялась дівчина-дитина.

Любо, любо стало пташечка зраділа,
 Пташечка зраділа і защебетала.

ГАЛЯ ПО САДОЧКУ ХОДИЛА
Українська народна пісня

Не швидко *tr*

Га - ля по са - доч - ку хо - ди - ла,
хус - точ - ку бі - лень - ку згу - би - ла,
хо - дить по са - доч - ку, блу - ка - є,
хус - точ - ку бі - лень - ку шу - ка - є.

Галя по садочку ходила,
Хусточку біленьку загубила,
Ходить по садочку, блукає,
Хусточку біленьку шукає.
Не журися Галю-серденько,
Ми знайшли хустинку біленьку
У садочку біля малини,
Під зеленим листом тринини.

ЯК ДІЖДЕМО ЛІТА

Українська народна пісня

Жваво *mf* G D₇ G

Як ді-жде-мо лі-та та на-жне-мо жи-та.
Лі-теч-ко теп-лень-ке, жи-то зо-ло-те-нь-ке.

D A₇ D

Ой гоп, го-па-ка, жи-то зо-ло-те-нь-ке.

Як діждемо літа та нажнемо жита.
Літечко тепленьке, жито золотеньке
Ой гоп, гопака, жито золотеньке (двічі)
З жита та пшениці гарні паляниці.
Всіх ми почастиуєм, ще і затанцюєм.
Ой гоп, гопака, ще й і затанцюєм (двічі)
Їжте, молодиці, з медом паляниці.
Хлопцям та дівчатам пиріжечки з маком.
Ой гоп, гопака, пиріжечки з маком. (двічі)
А старій Тетянї ще й млинці в сметані.
Весело гуляйте, нас не забувайте!
Ой гоп, гопака, нас не забувайте!

ЗИМА І ВЕСНА

Слова С. Черкасенка Музика Я. Степового

На - суп - лю я бро - ви, - го - во - рить Зи - ма, -

і ві - тер з мо - ро - зом по - ві - є.

Насуплю я брови, –
Говорить Зима, –
І вітер з морозом
Повіє...

Усе скрізь загине,
Рятунку немає,
Під снігом замре,
Заніміє

А я засміюся, –
Весна одмовляє, –
І сонце пекуче
Засяє

Прокинуться луки,
Ліси і поля,
Усе розцвіте,
Заспіває

ВЕРБОВА ДОЩЕЧКА

Українська народна пісня

Пожвавлено

tr Em Am A7 Am A7 Em

Вер-бо-ва-я до-щеч-ка, до-щеч-ка, до-щеч-ка,

Em A7 H7 Em

по ній хо-дить Нас-точ-ка, Нас-точ-ка, Нас-точ-ка.

Вербова дощечка
 Дощечка дощечка
 По ній ходить Насточка
 Насточка Насточка.

- Де ти насте бувала
 Бувала бувала
 Як діброва палала
 Палала палала?

- Решетом воду носила
 Носила носила
 Та й діброву гасила
 Гасила гасила.

Вербова дощечка
 Дощечка дощечка
 По ній ходить Насточка
 Насточка Насточка.

ЩЕБЕТАЛА ПТАШЕЧКА

(веснянка)

Не поспішаючи, наспівно
mf Fm C7 Fm C7

Ще-бе-та-ла пта-шеч-ка під ві-ко-неч-ком,
Вm Fm C7 Fm

спо-ді-ва-лась пта-шеч-ка вес-ни з со-неч-ком.

Щебетала пташечка під віконечком
Сподівалась пташечка весни з сонечком
‘Прилинь прилинь чаранько весна красная
Як легенька хмаронька в небі ясна
Вбери степи вербами вквітчай ніжними
Потоки купави білосніжними.
Осип луки перлами вкroppи росами
Розлийся джерелами стогоголосими!
Щебетала пташечка під віконечком
Сподівалась пташечка весни з сонечком

ОГІРОЧКИ (веснянка)

Повільно
mf E H₇ E

Ой вий - те - ся, о - гі - роч - ки,
та в зе - ле - ні пу - п'я - ноч - ки.
Грай, жуч - ку, грай, Тут то - бі край!

Ой вийтеся, огірочки,
Та в зелені пуп'яночки
Приспів: Грай собі, грай,
Тут тобі край!

Ходить жучок і жучина
По високій деревині.

Приспів:

Дайте хлопці околота,
Повезем жучків в болото.

Приспів:

Сонце світить, мов золото,
Жучки плачуть у болоті!

Приспів.

ВИЙШЛИ В ПОЛЕ КОСАРІ

Українська народна пісня

Жваво

Ви - йшли в по - ле ко - са - рі
ко - сить ран - ком на зо - рі. Гей, ну - те,
ко - са - рі, бо не ра - но по - ча - ли. У - тя - ли!

Вийшли в поле косарі
Косить ранком.

Приспів.

Гей, нуте, косарі
Бо не рано почали.
Хоч не рано почали,
Та багато утяли!
До обіда покосили,
Гострі коси потупили...

Приспів.

По обіді спочивали,
Гострі коси поклепали

Приспів.
Увечері холодком
Йшли додому всі рядком...

Приспів.
А в стоги як поскладаєм,
То добряче погуляєм!
ОЙ НА ГОРІ ЖИТО
Українська народна пісня

Рухливо
mf C Am ² * G₇ C G₇ C C Am

Ой на го-рі жи-то... Си-дить зай-чик, він ніж-
ка-ми че-бе-ря-є. Ко-ли б та-кі ніж-ки ма-ла,
то я б ни-ми че-бе-ря-ла, як той зай-чик. як той зай-чик.

Ой на горі жито... Сидить зайчик,
Він ніжками чеберяє.

Приспів: Коли б такі ніжки мала,
То я б ними чеберяла,
Як той зайчик. (двічі)

Ой на горі просо... Сидить зайчик,
Він ніжками чеберяє.

Приспів:
Ой на горі гречка... сидить зайчик
Він ніжками чеберяє

Приспів:

СОЛОВЕЄЧКУ, СВАТКУ, СВАТКУ

Українська народна пісня

Швиденько
тр C F G₇ C

Со-ло-ве-єч-ку, сва-тку, сва-тку, чи бу-вав же ти
в на-шім сад-ку? Чи ви-дав же ти, як мак сі-ють?
Ой так, ой так, ой так сі-ють мак.

Соловеєчку, сватку, сватку,
Чи був же ти в нашім садку?
Чи видав же ти як мак сіють?
Ой так, Ой так, ой так сіють мак.
Соловеєчку, сватку, сватку,
Чи був же ти в нашім садку?
Чи видав же ти як росте мак?
Ой так, Ой так, ой так росте мак.
Соловеєчку, сватку, сватку,

Чи був же ти в нашім садку?
 Чи видав же ти як рвуть мак?
 Ой так, Ой так, ой так рвуть мак.
 Соловесчку, сватку, сватку,
 Чи був же ти в нашім садку?
 Чи видав же ти як їдять мак?
 Ой так, Ой так, ой так їдять мак.

А ВЖЕ СОНЦЕ КОТИТЬСЯ

Українська народна пісня (жнивна)

Рухливо
tr

А вже сон - це ко - тить - ся, нам до - до - му
 хо - четь - ся. Наш па - не, наш нам до - до - му час.

А вже сонце котиться
 Нам додому хочеться.
 Приспів: Наш пане, наш
 Нам додому час
 А вже час і пора,
 Зійшов місяць із двора.
 Приспів:
 А вже сонце на пшениці,
 Пусти, пане, молодиці.
 Приспів:

А вже сонце за гору
 Я додому вже піду
 Приспів.

СІЯВ МУЖИК ПРОСО Українська народна пісня

Помірно, весело
тр **с** **2** *** F** **с** **F**

Сі - яв мужик про - со, жін - ка ка - же — мак. Ой так

чи не так, не - хай бу - де з про - са мак! // з про - са мак!

Сіяв мужик просо
 Жінка каже — мак
 Ой так чи не так,
 Нехай буде з проса мак! (двічі)
 Злапав мужик рибу,
 Жінка каже - рак
 Ой так чи не так,
 Нехай буде з риби рак! (двічі)
 Купив мужик чіпець

Жінка каже – сак.
 Ой так чи не так,
 Нехай з чіпця буде сак! (двічі)
 Зцапав мужик сойку,
 Жінка каже – шпак.
 Ой так чи не так,
 Нехай з сойки шпак! (двічі)
 Купив мужик штани
 Жінка каже – фрак,
 Ой так чи не так,
 Нехай з штанів буде фрак! (двічі)

ЛЕТІЛА ЗОЗУЛЯ

Українська народна пісня

Помірно

Ле - ті - ла зо - зу - ля та й ста - ла ку -

ва - ти, Ой то не зо - зу - ля,

1. Gm A7 Gm A7 Dm то рід-на-я ма - ти.

2. Gm A7 Dm то рід-на-я ма - ти.

Летіла зозуля та й стала кувати,
 Ой то не зозуля, то рідная мати. (двічі)
 Ой то не зозуля то рідная мати,
 Вона прилетіла дочку рятувати. (двічі)

Якби мати знала, яка в мене біда,
 Вона б передала горобчиком хліба.(двічі)
 Горобчиком хліба, голубкою солі,
 Ой, мамо, ой, мамо, як тяжко без долі.(двічі)

ВИЙДИ, ВИЙДИ, ІВАНКУ

Українська народна пісня

Весело, жваво

Ви - йди, ви - йди, І - ван - ку,
 за - спі - вай нам вес - нян - ку! Зи - му - ва - ли,
 не спі - ва - ли — вес - ни до - жи - да - ли.

Вийди, вийди, Іванку,
 Заспівай нам веснянку!
 Зимували, не співали—

Весни дожидали.

Весна весна наша весна,
Та що ж ти нам принесла?
Старим бабам по кийочку,
А дівчатам по віночку!

Звила ж я віночок вчора
Звечора, звечора
З зеленого барвіночку
Та й повісила на кілочку.

НЕ ЩЕБЕЧИ СОЛОВЕЙКО

Слова В. Забіли

Музика М. Глінки

Помірно, співуче

p Dm Gm Bm F
Не ще-бе-чи, со-ло-вей-ко, під вік-ном бли-зень-ко,
D7 Gm Dm A Dm
не ще-бе-чи, ма-лю-сень-кий, на зо-рі ра-нень-ко.
mf B Gm A Dm A Dm
Не ще-бе-чи, ма-лю-сень-кий, на зо-рі ра-нень-ко.

Не щебечи, соловейко,
Під вікном блезенько,
Не щебечи малюсенький, (двічі)
На зорі раненько.

Твоя пісня дуже гарна,
Ти гарно співаєш,
Та щасливий, спарувався (двічі)
І гніздечко маєш.

А я бідний безталанний,
Без пари, без хати,
Не судилось мені в світі (двічі)
Весело співати.

ОЙ ПРИЙШЛА ВЕСНА
Українська народна пісня (веснянка)

Весело
mf Em Am H7 Em

Ро - зі - й - шлись хмар - ки, сон - це гля - ну - ло,
mf Em Am H7 Em

за - би - лось в гру - дях мо - є сер - день - ко.
 Em Am Em H7 Em

Ой при - йшла вес - на, ой при - йшла крас - на,
 Em Am Em H7 Em

при - нес - ла ме - ні щас - тя й ра - до - щі.

Розійшлись хмарки, сонце глянуло,
 Забилося в грудях моє серденько.
 Ой прийшла весна, ой прийшла красна,
 Принесла мені щастя й радощі.

Защебетали пташечки мої,
 Повеселіли сумні діброви,
 Ой прийшла весна, ой прийшла красна,
 Принесла мені щастя й радощі.

Зазеленіли поля рідні,
 Та й засвітилися зірки срібні.
 Ой прийшла весна, ой прийшла красна,
 Принесла мені щастя й радощі.

НАРОДНА ПІСНЯ – РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Методичні настанови

Укладач:

Мудрик Петро Михайлович